

**L'AGENDA 21
DE CATALUNYA
CAMINEM CAP A
LA SOSTENIBILITAT**

**DOSSIER
PEDAGOGIC**

Generalitat de Catalunya

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència
Secretaria Tècnica de l'Agenda 21 de Catalunya

PRESENTACIÓ

A principis dels anys setanta, grups de científics, ecologistes i intel·lectuals comencen a qüestionar-se el model de desenvolupament del planeta i el creixement indefinit en un món finit com el nostre. S'inicia un debat a escala internacional que porta a la definició del concepte de sostenibilitat i al seu impuls mitjançant l'aprovació de dos documents, la Declaració de Rio i l'Agenda 21 Global. Ambdós documents remarquen la importància de fomentar l'educació, la capacitat i la presa de consciència per reforçar actituds, valors i mesures compatibles amb el desenvolupament sostenible.

Per difondre i implantar aquesta nova filosofia de desenvolupament, el Govern està desenvolupant **l'Agenda 21 de Catalunya (A21CAT)**, que com qualsevol altra agenda serveix per planificar el futur del país. És necessària l'opinió de tots els col·lectius que integren la societat catalana a l'hora de decidir **com volem que sigui la Catalunya del futur.**

Així doncs, us volem convidar a participar en aquest procés utilitzant el dossier pedagògic que teniu a les mans, material que té com a **objectius:**

- **Fer entenedor el concepte de sostenibilitat**
- **Donar a conèixer l'Agenda 21 de Catalunya**
- **Recollir propostes i suggeriments dels centres d'ensenyament**

Esperem que trobeu engrescadora aquesta iniciativa i que us animeu a participar-hi.

La vostra opinió és important!

ORIENTACIONS PEDAGÒGIQUES

Aquest dossier s'adreça a l'alumnat de **cicle superior d'educació primària** i de l'**educació secundària obligatòria**. Es recomana treballar-lo a l'hora de tutoria o en les àrees de ciències socials i ciències de la naturalesa. El dossier consta d'informació per al professorat i d'una proposta educativa.

INFORMACIÓ PER AL PROFESSORAT

Informació bàsica per tal de transmetre a l'alumnat el concepte de sostenibilitat i donar a conèixer l'Agenda 21 de Catalunya. És útil per introduir la proposta educativa que, posteriorment, desenvoluparà l'alumnat. Consta de **cinc apartats**:

- **Parlem de sostenibilitat?**
- **La història de les Agendes 21**
- **Principis inspiradors**
- **Què és l'Agenda 21 de Catalunya?**
- **Les prioritats de l'Agenda 21 de Catalunya**

Cada apartat inclou un exemple per explicar de forma entenedora - mitjançant un paral·lelisme amb una situació quotidiana - un aspecte concret de l'Agenda 21. Cal tenir present que l'exemple és una simplificació de la realitat, però que és útil per il·lustrar determinats conceptes.

Dossier pedagògic en format pdf: www.xtec.es

Més informació: www.gencat.net/A21CAT

www.CAT365.net

PROPOSTA EDUCATIVA

Proposta per fer reflexionar l'alumnat sobre com ha de ser la Catalunya del futur en el marc del desenvolupament sostenible. Consta de **deu fitxes de treball**, especificades a continuació, i **un full de conclusions**.

1. **Un bon govern per a la sostenibilitat**
2. **Per una societat on tothom s'hi trobi bé**
3. **Economia, medi ambient i benestar de les persones van de bracet**
4. **Produïm, comerciem i consumim tenint en compte el medi ambient**
5. **Com podem aprofitar millor els recursos que tenim?**
6. **Per un territori més equilibrat**
7. **Moure'ns millor!**
8. **La lluita contra el canvi climàtic**
9. **Conservem la biodiversitat**
10. **Què podem fer per ser més solidaris?**

A cada fitxa de treball hi ha una pregunta, un text introductori, una fotografia i uns exemples d'actuacions. Per desenvolupar la proposta es recomana dividir el grup classe en deu grups de treball, un per a cada fitxa. Les fitxes són fotocopiables i retallables.

Tota la proposta està pensada per ser desenvolupada en **dues sessions** d'aproximadament una hora de durada:

Sessió 1

- El professorat explica els conceptes bàsics de sostenibilitat i de l'Agenda 21.
- Els grups treballen el conjunt de les fitxes mitjançant l'observació de la fotografia i la lectura dels textos i exemples.
- Es porta a terme un debat i s'anoten les conclusions.

Sessió 2

- Cada grup de treball exposa les accions proposades.
- Entre tot el grup classe, s'acorden i es prioritzen les cinc accions més importants a portar a terme.
- S'anoten en el full de conclusions.
- El professorat envia el full de conclusions a la Secretaria Tècnica de l'Agenda 21 de Catalunya.

Si voleu portar a terme **altres activitats relacionades** amb el tema...

...investigueu si el vostre municipi ha engegat un procés d'Agenda 21.

...cerqueu informació sobre les Agendes 21 escolars.

INFORMACIÓ PER AL PROFESSORAT

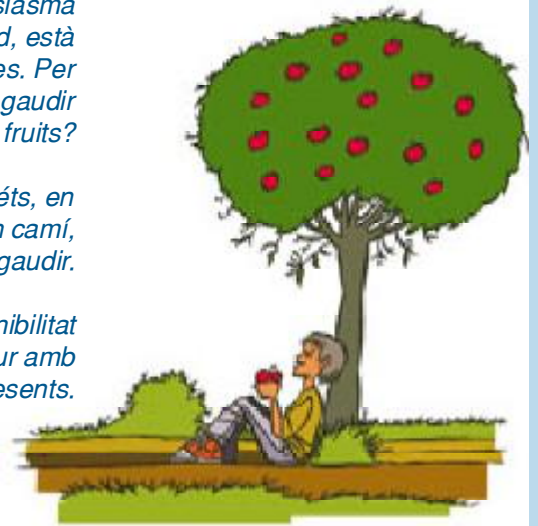
PARLEM DE SOSTENIBILITAT?

En Joan és un avi jubilat a qui entusiasma treballar la terra. Ara, a l'època del fred, està plantant a l'hort uns arbres fruiters joves. Per què ho fa, si amb prou feines en podrà gaudir de l'ombra i dels fruits?

Pensa en el futur. Vol que els seus néts, en Pau, i l'Helena que està en camí, sí que en puguin gaudir.

Quan parlem de sostenibilitat fem una aposta pel futur amb les nostres actuacions presents.

Desenvolupament sostenible és "aquell que satisfà les necessitats de les generacions actuals sense comprometre la capacitat i els recursos de les futures generacions per satisfer les seves".

Informe Brundtland, Comissió Mundial sobre Medi Ambient i Desenvolupament, 1987.

El desenvolupament sostenible té en compte doncs, el principi de solidaritat, tant intrageneracional, "satisfà les necessitats de les generacions actuals", com intergeneracional, "sense comprometre els recursos de les futures generacions".

Es considera que una societat és **sostenible** si...

- ...utilitza els recursos naturals de manera racional.
- ...desenvolupa recursos renovables per substituir aquells que són limitats i no renovables.
- ...regula l'emissió de contaminants de manera que no sobrepassin la capacitat d'absorció del medi ambient.

Adaptat de D.H.Meadows, D.L. Meadows & J. Randers "Beyond the Limits" Earthscan, London, 1992.

A més, el desenvolupament sostenible no només considera la qüestió ambiental, sinó també l'econòmica - per exemple, amb una correcta distribució de la riquesa - i la qüestió social - tothom ha de tenir accés a un habitatge, a l'aigua, a l'ensenyament, a la cultura, etc.

Una societat **no sostenible** seria aquella que, entre d'altres aspectes, genera efectes negatius sobre l'entorn, requereix recursos en quantitats que mai no estan a disposició de tothom i condueix a la pèrdua de biodiversitat.

LA HISTÒRIA DE LES AGENDES 21

Avui, fent endreça de l'habitació, en Pau ha recordat aquella nina russa de fusta que el seu avi li va regalar quan era petit. Si obria la nina, en sortia una altra, i d'aquesta una altra, i una altra... cada cop més petites; però totes tenien alguna cosa en comú.

De la mateixa manera les Agendes 21 s'engloben unes dins les altres d'acord amb l'àmbit territorial: planetari, europeu, català i local.

L'any 1992 se celebrà a Rio de Janeiro la Conferència de les Nacions Unides per al Medi Ambient i el Desenvolupament, l'anomenada Cimera de la Terra; la comunitat internacional es va comprometre a treballar per a un model de desenvolupament sostenible.

De la Cimera en va sorgir l'**Agenda 21 Global**, un conjunt d'actuacions per orientar el desenvolupament mundial cap a la sostenibilitat; estableix les pautes perquè els estats, les regions i els ens locals dissenyin la seva estratègia de desenvolupament sostenible.

En l'àmbit català, s'està elaborant l'**Agenda 21 de Catalunya**, un pla d'orientacions estratègiques del conjunt del Govern de Catalunya per continuar treballant en les polítiques de desenvolupament sostenible i donar resposta als compromisos internacionals, de l'Europa de les Regions i del Parlament de Catalunya.

En l'àmbit local, la Carta de les Ciutats i Municipis Europeus cap a la Sostenibilitat, la Carta d'Aalborg (1994) promou la incorporació dels compromisos de sostenibilitat en les polítiques municipals. Avui, ja són més de 230 els municipis catalans que han engegat el procés d'**Agenda 21 Local**.

L'any 2002, se celebrà a Johannesburg la Cimera Mundial de Desenvolupament Sostenible, anomenada Rio + 10, per fer un seguiment dels compromisos assolits des de Rio i per plantejar estratègies de cara a concretar accions per al futur. Es constatà que del pla calia passar a l'acció.

PRINCIPIS INSPIRADORS

L'escola on va en Pau, i encara que ell no en sigui conscient, té el seu ideari: vol ser una escola plural i integradora, activa, de progrés, arrelada al país, que fomenti la coeducació, que estimuli els valors democràtics...

L'Agenda 21, global, europea o de Catalunya, també té el seu ideari, que li dóna un caràcter singular i que està inspirat en els principis de sostenibilitat.

- Integrar els objectius econòmics, ambientals i socials en les diverses polítiques i assolir un treball eficaç, pròxim i coordinat entre les diferents administracions.
- Promoure la participació de totes les parts implicades en la gestió de les qüestions socials i ambientals.
- Posar el desenvolupament econòmic al servei del desenvolupament humà i de la preservació de l'entorn.
- Tenir en compte les necessitats de les futures generacions en les actuacions presents.
- Avaluar, amb caràcter preventiu, l'impacte ambiental i social de les activitats humanes.
- Impulsar un desenvolupament econòmic basat en l'estalvi i l'eficiència a fi d'evitar la degradació del medi.
- Conservar i restaurar el patrimoni natural i cultural.
- Garantir que totes les persones puguin gaudir del mateix nivell de benestar social i econòmic i d'un medi de qualitat.
- Conservar i desenvolupar les capacitats intel·lectuals, emocionals i espirituals de les persones.
- Contribuir a la sostenibilitat del planeta pel que fa a aspectes ambientals d'abast global i ser solidaris.

QUÈ ÉS L'AGENDA 21 DE CATALUNYA?

Avui en Pau anota a l'agenda escolar totes les coses que ha de fer aquesta setmana: dilluns té examen, dimarts ha d'anar al metge, dimecres juga a futbol i el dijous se'n va d'excursió. S'ha de planificar i organitzar bé per no oblidar-se de res.

Com qualsevol altra agenda, l'Agenda 21 de Catalunya és un instrument que serveix per planificar el futur del país.

A casa d'en Pau hi ha moguda. Aviat seran cinc i la casa es farà petita. Han d'estudiar com estan aprofitats els espais i quines reformes es poden fer per guanyar una habitació per a l'Helena.

El mateix que passa a la família d'en Pau es planteja a Catalunya quan es vol posar en marxa l'Agenda 21. Primer cal fer una diagnosi de la situació actual per després elaborar un pla d'actuacions. I en tot aquest procés és molt important que tothom hi digui la seva.

L'Agenda 21 de Catalunya no és un pla d'actuacions puntuals, ni un pla de medi ambient; és un pla d'orientacions estratègiques per avançar cap a la sostenibilitat i que ha de regir el conjunt de les activitats i polítiques del Govern.

El **procés** per l'Agenda 21 de Catalunya passa per:

- Fer una **diagnosi** dels aspectes ambientals, socials i econòmics i prioritzar els **reptes** que caldrà afrontar durant els propers anys; en aquesta fase cal comptar amb la participació del diferents agents implicats.
- Formular les **línies estratègiques** que caldrà desenvolupar per superar cada repte.

Posem un exemple, en aquest cas, referent a l'aigua

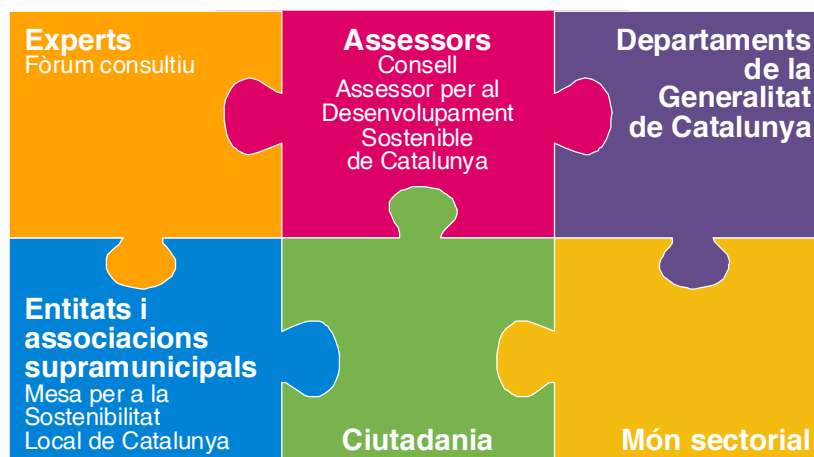
Diagnosi: Donem resposta a les qüestions: quanta aigua consumim? quina és la qualitat de l'aigua? i la disponibilitat?

Reptes: Volem estalviar aigua
Volem una aigua amb més qualitat
Volem protegir i conservar els recursos hídrics del territori

Línies estratègiques: Controlar les captacions d'aigua
Promoure la reutilització de les aigües residuals
Protegir els ecosistemes fluvials
Sensibilitzar els ciutadans per fer un ús racional de l'aigua
Promoure l'ús de productes qualificats com a estalviadors d'aigua

L'Agenda 21 de Catalunya és un procés obert i avaluat que es gestiona des de la Secretaria Tècnica de l'Agenda 21 de Catalunya i que es construeix dia a dia amb la participació de tothom; per aquest motiu, es compta amb la corresponsabilitat de tots els agents implicats, territorials, econòmics i socials.

QUI PARTICIPA EN L'AGENDA 21 DE CATALUNYA?

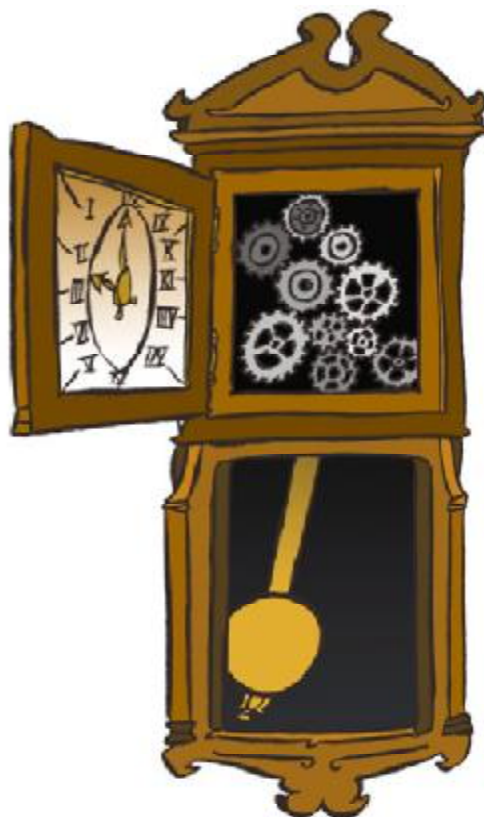

Un cop hagi estat aprovada l'Agenda 21 de Catalunya, el Govern en farà difusió al conjunt de la població i continuarà treballant en les polítiques de desenvolupament sostenible. Considerant la participació dels diferents agents implicats establirà les línies d'acció per al desplegament de l'Agenda. El Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible vetllarà per a l'adequació de les polítiques del Govern a l'Agenda 21 de Catalunya.

LES PRIORITATS DE L'AGENDA 21 DE CATALUNYA

L'avi d'en Pau s'estima molt un vell rellotge de paret que era del seu pare. De tant en tant el neteja i el posa en hora. En Pau aprofita l'ocasió per veure l'interior i els engranatges que el fan girar; tots són necessaris per al bon funcionament de l'aparell.

Igual que en l'interior d'un rellotge, l'Agenda 21 de Catalunya té un conjunt d'engranatges, els eixos prioritaris que la fan funcionar i que abasten tots els àmbits de la realitat territorial i social.

QUINS SÓN ELS EIXOS PRIORITARIS?

Un bon govern per a la sostenibilitat

Un bon govern ha de considerar al mateix nivell els aspectes econòmics, els ambientals i els socials; ha d'informar; ha de tenir en compte l'opinió de tothom, i ha de fomentar la participació.

Per una societat on tothom s'hi trobi bé

La societat ha de respectar la diversitat social, mantenir la identitat i garantir que es cobreixin les necessitats mínimes actuals i futures pel que fa a habitatge, salut, treball, etc.

Economia, medi ambient i benestar de les persones van de bracet

L'economia ha de tenir en compte el medi ambient i la societat sense deixar de ser competitiva, innovadora i diversificada.

Produïm, comerciem i consumim tenint en compte el medi ambient

Fabricants, comerciants i consumidors han de treballar junts per minimitzar l'impacte ambiental de les seves activitats.

Com podem aprofitar millor els recursos que tenim?

La societat ha d'utilitzar de forma racional els recursos naturals de què es disposa: l'aigua, l'energia, el sòl i les matèries primeres.

Per un territori més equilibrat

Planificar i gestionar el país requereix tenir en compte les diferents realitats del territori - litoral, muntanya, espai rural i urbà - i buscar l'equilibri entre el desenvolupament socioeconòmic de les zones i el respecte per l'entorn.

Moure'ns millor!

Cal apostar pel transport públic per assolir una mobilitat sostenible i amb el menor impacte ambiental per al territori.

La lluita contra el canvi climàtic

Desenvolupar una estratègia per reduir l'emissió de gasos amb efecte hivernacle és fonamental per a la lluita contra el canvi climàtic; cal preparar el país per minimitzar els seus efectes en la societat.

Conservem la biodiversitat

La conservació dels nostres hàbitats i espècies afavoreix la protecció de la biodiversitat d'arreu del planeta.

Què podem fer per ser més solidaris?

Les relacions amb el món s'han de basar en la cooperació, la solidaritat i la justícia.

PROPOSTA EDUCATIVA

CAMINEM CAP A LA SOSTENIBILITAT

L'Agenda 21 de Catalunya és una eina per planificar el futur del país d'acord amb el desenvolupament sostenible. Per fer-ho és molt important l'intercanvi d'informació i opinions. L'activitat que proposem a continuació s'inspira en un procés de participació ciutadana i convida a reflexionar sobre com voleu la Catalunya del futur.

Llegiu la fitxa i els exemples, un dels quals està il·lustrat amb una fotografia i un peu de foto. Què us suggereixen? **Penseu altres exemples d'accions** que ens ajudin en el camí cap a la sostenibilitat i **anoteu-los**.

La vostra participació és molt important!

fitxa

1 Un bon govern per a la sostenibilitat

Un bon govern ha de considerar al mateix nivell els aspectes econòmics, els ambientals i els socials; ha d'informar; ha de tenir en compte l'opinió de tothom, i ha de fomentar la participació.

Sabíeu que podeu assistir als plens de l'ajuntament?

Agenda 21 CAT

Exemple 1

Per fer el país més sostenible, els governants necessiten l'opinió dels ciutadans, que es pot conèixer mitjançant un acte de consulta pública.

Exemple 2

Fer participar els centres d'ensenyament en el procés d'elaboració de l'Agenda 21 de Catalunya.

Per una societat on tothom s'hi trobi bé

La societat ha de respectar la diversitat social, mantenir la identitat i garantir que es cobreixin les necessitats mínimes actuals i futures pel que fa a habitatge, salut, treball, etc.

Sabíeu que a Catalunya es parlen més de 200 llengües?

Exemple 1

La integració de diverses cultures en un centre d'ensenyament enriqueix l'aprenentatge i la formació humana.

Exemple 2

Afavorir la igualtat d'oportunitats laborals i de sous entre homes i dones.

Economia, medi ambient i benestar de les persones van de bracet

L'economia ha de tenir en compte el medi ambient i la societat sense deixar de ser competitiva, innovadora i diversificada.

Us heu fixat mai en les etiquetes dels productes que compreu?

Exemple 1

La correcta gestió dels residus suposa la creació de llocs de treball.

Exemple 2

Incorporar tecnologies netes a qualsevol activitat econòmica, industrial, agrària o de serveis.

Produïm, comerciem i consumim tenint en compte el medi ambient

Fabricants, comerciants i consumidors han de treballar junts per minimitzar l'impacte ambiental de les seves activitats.

Sabeu d'on vénen les pomes que mengem?

Exemple 1

Anar a comprar amb el cabàs permet reduir la quantitat de deixalles que produïm, ja que no utilitzem bosses de plàstic.

Exemple 2

Consumir productes procedents de l'entorn proper per tal de potenciar l'economia local.

Com podem aprofitar millor els recursos que tenim?

La societat ha d'utilitzar de forma racional els recursos naturals de què es disposa: l'aigua, l'energia, el sòl i les matèries primeres.

Sabíeu que cada habitant de Catalunya consumeix de mitjana uns 250 litres d'aigua al dia?

Exemple 1

Cada vegada més, una part de l'energia que consumim prové d'energies renovables.

Exemple 2

Promoure l'estalvi d'aigua i d'energia.

Exemple 3

Fomentar la recollida selectiva de residus.

Per un territori més equilibrat

Planificar i gestionar el país requereix tenir en compte les diferents realitats del territori - litoral, muntanya, espai rural i urbà - i buscar l'equilibri entre el desenvolupament socioeconòmic de les zones i el respecte per l'entorn.

Us imagineu què passaria si tothom visqués en grans ciutats?

Exemple 1

El turisme rural és compatible amb altres activitats del món agrari.

Exemple 2

Apostar per un turisme de qualitat, tant a les zones de muntanya com al litoral.

Exemple 3

Fomentar les ciutats compactes, és a dir, on els serveis estiguin a l'abast de tothom i els carrers permetin la convivència i la relació de les persones.

Moure'ns millor!

Cal apostar pel transport públic per assolir una mobilitat sostenible i amb el menor impacte ambiental per al territori.

La bici és un "rotllo"?

Exemple 1

Una bona mesura per millorar la mobilitat és potenciar l'ús del tren per al transport de passatgers, mercaderies, etc.

Exemple 2

Promoure els desplaçaments a peu dins els nuclis urbans.

Exemple 3

Facilitar l'ús compartit dels vehicles privats.

La lluita contra el canvi climàtic

Desenvolupar una estratègia per reduir l'emissió de gasos amb efecte hivernacle és fonamental per a la lluita contra el canvi climàtic; cal preparar el país per minimitzar els seus efectes en la societat.

Exemple 1

Les elevades concentracions de vehicles en les grans ciutats són una de les causes de l'efecte d'hivernacle .

Exemple 2

Saber en quin grau contribueixen els diferents sectors econòmics al canvi climàtic.

Exemple 3

Determinar la capacitat d'absorció de diòxid de carboni dels sistemes naturals: boscos, sòl, oceans, etc.

La contaminació de l'aire té fronteres?

Conservem la biodiversitat

La conservació dels nostres hàbitats i espècies afavoreix la protecció de la biodiversitat d'arreu del planeta.

Exemple 1

El bernat pescaire és una espècie protegida a Catalunya.

Exemple 2

Preservar les espècies autòctones i les varietats domèstiques com són el pollastre de pota blava del Prat, patata del bufet, la vaca fagina, etc.

Exemple 3

Connectar els espais naturals a través de corredors biològics.

Exemple 4

Conservar l'activitat rural i implantar bones pràctiques agrícoles.

Per què la biodiversitat és riquesa?

Què podem fer per ser més solidaris?

Les relacions amb el món s'han de basar en la cooperació, la solidaritat i la justícia.

Exemple 1

La cooperació per al desenvolupament permet, per exemple, la construcció de set pous d'aigua a Burkina Faso.

Exemple 2

Destinar més recursos a la cooperació internacional.

Exemple 3

Reforçar les relacions amb els països de la riba sud de la Mediterrània.

A més de donar diners, què més es pot fer per ser solidari?

FULL DE CONCLUSIONS

CAMINEM CAP A LA SOSTENIBILITAT

Feu un **debat** de totes les idees que han sorgit en els grups de treball.

Selecioneu les **5 accions** més importants i **anoteu-les** en el requadre corresponent per ordre de prioritats (de més a menys).

1

2

3

4

5

DADES DEL CENTRE PARTICIPANT

NOM DEL CENTRE:

ADREÇA:

CODI POSTAL:

TELÈFON:

ADREÇA ELECTRÒNICA:

PROFESSOR/A RESPONSABLE:

NIVELL EDUCATIU:

NOMBRE D'ALUMNES DEL GRUP CLASSE:

Trameteu aquest full omplert correctament:

per correu:

Secretaria Tècnica de l'Agenda 21 de Catalunya
Plaça Sant Jaume, 4
08002 Barcelona

per fax:

93 402 47 02

També podeu omplir el full directament a través de la web:

www.xtec.es